

Розділ 16 -- «Святий Іоанн Богослов»

Наступного дня було свято Миколая, 9 травня (старий стиль). В його основу було покладено історичне перенесення мощей святого Миколая. Знаменна подія відбулася в 1087 році, коли жителі Барі, що в Апулії, Італія, організували експедицію до Мири в Лусії, де були його останки та мощі. Учасники цієї експедиції викрали останки Святого Миколая і втекли з ними до Барі, де вони були прийняті з великим тріумфом і святкуванням 9 травня 1087 року. Було закладено фундамент базиліки на честь популярного святого покровителя, і багато на його честь будували церкви по всьому християнському світу, включно з Росією, де він став національним покровителем.

Микола повернувся додому з церкви з почуттям нудоти. Він не міг забути, як почувався минулого дня. Він ніколи раніше так не хворів, і багато разів бачив ті самі картини. Щось про зло у світі та про вбивства старообрядців та Анти-Христа змусило його зовсім нудити від думки про все це.

Пізніше вдень прийшли гості, і Микола забув про свою хворобливість. Василь, його кум, завжди радував його, і він все ще зрідка розповідав історію зі свого сховища російських казок. Але сьогодні Микола хотів розпитати Василя про історію старообрядництва. Він хотів дізнатися більше про людей, про яких батько розповідав йому вчора.

«Дядя Василь», — запитав Микола, — чи не могли б ви мені розповісти якісь історії про старообрядців?

«Я йому розповідав про гоніння в Соловецькому монастирі і про те, як уся біда почалася з Никона», — вставив Іван, який хотів, щоб Василь дізнався, чому Микола цікавиться старовірами.

— Що тобі батько сказав? — поцікавився Василь, який підкотив візок ближче до дивана, де сидів Микола.

«Він розповідав мені, що старообрядців вбивали і палили на вогнищі за те, що вони не корилися церковній владі і виступали проти Никона і його змін», — повідомив Микола. «Він мені розповідав про Лазаря, якому

відрізали язик, і про Аввакума, який писав листи про старообрядництво і був спалений на вогнищі. І...»

— Ох уже той Аввакум, — перебив зі сміхом Василь. «Він справді був дурнем для Христоса. Мені подобається та частина його автобіографії, де він пише, що в його село прийшли танцюючі ведмеді та скоморохи (мандрівні артисти) з барабанами та лютнями, і він їх вигнав, тому що, як він каже, був ревний у служінні Христові, він зламав маски скоморохів і одного ведмедя знеславив, а другого відпустив».

Микола сміявся разом з Василем. Маша випадково почула смішний анекдот і теж засміялася. У цю мить у двері постукали, і до дверей підбіг Микола. Прибували ще гості. Цього разу це були Георгій та Анастасія з п'ятимісячним малюком. Обоє вклонилися іконам Пресвятої Богородиці та Святого Миколая в східному куті вітальні. Потім поверталися до присутніх і віталися: «Здоров живьотьє». Їм відповідали звичним вітанням: «Мілості просим».

— Та є щось дуже мудре в тому Аввакумі, — продовжував Василь після привітання. Микола знову сів біля Василя, щоб послухати, що він ще скаже, а Георгій сидів у кріслі неподалік. «Жарти вбік, Аввакум сказав кілька слів, які, на мою думку, підсумовують основну ідею, якою керувалися перші лідери розколу. Він сказав: «Хоч я людина нерозумна і не дуже вчена, я знаю, що всі традиції церкви, передані нам святими Отцями, є чистими і святими. Я тримаю їх до смерті, як я їх прийняв. Я нічого не зміню в вічній правді. Те, що було закладено до нашого часу, нехай залишається таким навіки і коли-небудь.»

«І ще сказав, що Сатана дістав від Бога нашу світлу Русь, щоб вона стала червоною від мученицької крові», — сказав Іван, який раптом пригадав розповідь Аввакума про його видіння Антихриста, в якому Антихрист Сам Христос визнав, що він може володіти лише тими душами, які готові коритися йому і творити злі справи.

— Він часто цитував Святе Письмо, — сказав Василь. «Він сказав: через велику скорботу ми повинні увійти в Царство Боже». Пам'ятаю, його улюблений вислів був: «Ні хреста, ні корони.»

«За його часів багато віруючих вважали всіх урядовців і церковників, які дотримувалися ніконівських шляхів, слугами Анти-Христа, які працюють

над знищенню правдивого християнства», — продовжував хід своїх думок Іван.

«Чи не казав Аввакум, що краще згоріти в власному вогні вдома і спасти свою душу, ніж іти дохристовим шляхом, який Никон установив?» — запитав Георгій, який слухав розмову і вирішив зробити свій внесок у неї. Він встановив матеріальні зв'язки з Василем, своїм тестем, через шлюб з Анастасією; тепер він хотів налагодити духовний зв'язок з Іваном через дружбу.

«Так, я чув, що через його вчення багато загинуло в пожежах у власних домішках», — відповів Василь.

«Я думаю, що багато тих розмов про людей, які горять у пожежах, вигадали урядовці», — прокоментував Іван.

— Як це могло бути? — запитав Георгій. «Мій батько казав мені, що тисячі людей підпалювали власні будинки та церкви, замість того, щоб прийняти вчення і шляхи антихриста».

«Тисячі гнали, вбивали і палили урядовці, — поправив Іван, — а потім казали, що старообрядці самі собі».

— У цьому є сенс, — сказав Василь, почухавши голову.

«Але мій батько казав, що настала доба Анти-Христа і кінець світу близький, — сперечався Георгій, — тому багато старообрядців вогнем очистилися, щоб приєднатися до Христа перед Судним днем».

«Можливо, були невеликі групи, які підпалили власний дім, а не померли від рук своїх переслідувачів, — визнав Іван, — але більшу частину кривавої роботи зробили урядовці, яких спонукала єретична церква. Подивіться на Аввакума та його друзів Федора, Єпіфанія та Лазаря, які були спалені за урядовим наказом з Москви 1 квітня 1682 р. Хоча Аввакум міг проповідувати самоспалення, він ніколи не підпалив себе, чи не так? »

Той аргумент, який використав Іван, був бездоганним. Від Георгія, який сидів і думав про долю Аввакума та його друзів, він не отримав жодного спростування.

«Мені здається, що за Петра було гірше, — сказав Василь, порушуючи хвилину мовчанку й переводячи тему на інший час історії, — він примушував селян обрізати бороди й приймати західні одяг і звичаї».

«Він був знаряддям Божим, який відвідав Росію за її гріхи», — сказав Іван. «Це все через ці реформи Ніконія. Він був ще одним антихристом, ще одним західним жителем, який намагався викоринити наші старі способи життя і нашу стару віру».

«Мені тато розповідав, що турчани вперше покинули Росію, коли Петро Перший почав переслідувати старообрядців і обрізати їм бороди», — прокоментував Георгій.

«Той Анти-Христос намагався знищити в людині образ Божий, — сердито констатував Іван, — як ті латинники й західники».

«Коли наші люди покинули Росію, — продовжував Георгій, — вони вивезли всі свої ікони та старовину до Румунії».

— Чи не переселилися турчани в Туреччину років через двісті? — запитав Василь, якому хотілося більше почути розмову Георгія.

«Мій батько казав, що наші люди переїхали до Туреччини в 1879 році. Вони займалися землеробством і рибальством, щоб заробити на життя в провінції Конья неподалік від Таврських гір», — зауважив Георгій.

«Чи розповідав тобі батько коли-небудь про красиву церкву Святої Софії в Стамбулі?» — запитав Василь.

— Не пам'ятаю, — зізнався Георгій.

«Ну, це була найкрасивіша церква, присвячена Премудрості Божій (Софії), яка коли-небудь була збудована у Візантійській імперії, — сказав Василь, — і коли наші руські предки відвідували Царград, — так тоді називався Константинополь, -- вони виявили, що слава Божа там поклоняється більш святим чином, ніж у будь-якій іншій церкві чи релігії будь-де в світі. Тоді емісари доповіли святому Володимирі та сказали йому вибрати православну віру з Константинополя а від греків як національна релігія Русі».

Василь продовжив розповідь про те, як християнська релігія вперше була принесена на руську землю від греків і як місіонери Кирило і Мефодій постачали церковнослов'янські книги для слов'янських племен.

А жінки тим часом розважалися на кухні по-своєму. Вони порівнювали семимісячну Любу Маші з п'ятимісячним Стефаном Анастасії. Вони закінчили розповідати про свій досвід у лікарні доброго самаритянина в Портленді, і Анастасія закінчила показувати м'яке місце Стефана на його маківці, коли почула розмову Василя та її чоловіка Георгія про Туреччину.

«Він розповідає мені багато історій про Туреччину», — сказала Анастасія, коли її ліве вухо налаштувалося на розмову в сусідній кімнаті. Микола пішов на кухню попити води.

— Що за історії? — спитала Маша, яка підстрибувала на колінах маленьку Любу.

«Є одна історія, яку він розповів мені про короля Стамбула, який наказував своїм людям залишити країну через якісь проблеми, які наближаються», — почала Анастасія. «Люди йому не повірили. «Я кажу правду», — сказав король своїм людям. Король у той час їв смажену рибу. І один чоловік сказав йому: «Якщо ця смажена риба втече з твоєї тарілки, тоді я тобі повірю». Як тільки він закінчив це говорити, смажена риба встала і вибігла за двері».

— Ха-ха, — засміялася Ірина, молодша сестра Анастасії. — Не вірю.

— Давай, це правда, — сказала Анастасія. — Воно в святій книзі, що показав мені Георгій.

— А потім що сталося? — запитала Маша, яка хотіла почути решту історії. Микола зі склянкою води в руці стояв біля раковини і слухав цікаву історію.

«Як тільки риба встала і вибігла за двері, чоловік, який не повірив, побіг до храму Святої Софії і помолився «Боже милостив». А потім почав тікати додому. Як тільки він вибіг з церкви, Святий Дух увійшов до церкви і зачинив двері. Люди всередині церкви намагалися відкрити

великі десятифутові двері. Кожного разу, коли хтось намагався відкрити двері, вони або осліпли, або впали, як якби вони були мертві. Хтось примудрився зробити маленьку щілину у дверях. Подивитися, що сталося, зійшла ціла черга людей. Георгій розповідає, що його мати ходила подивитися на це святе місце всередині церкви, коли жила там кілька років, і вона сказав, що люди приходитимуть туди, і через щілину у дверях вони отримуватимуть ковток свіжого повітря, яке, як вони казали, було Святим Духом через чудеса, які там відбувалися».

«Не можу в це повірити», — сказала Ірина. "Це неправда."

— Тихо, Ірино, — сказала мати Зінаїда, чиє уважне обличчя пожвавішало при згадці слова «диво». — З мамою Георгія сталося диво?

«Вона сказала, що кімната, де був Святий Дух, пахне солодким свіжим повітрям», - відповіла Анастасія. «Коли вона прийшла туди, її горло дуже боліло, але коли вона перехрестилася і підійшла до дверей, які загороджували кімнату, і відчула солодкий запах, наче це був ладан, то вона миттєво одужала, і її горло не сталося більше боляче».

«Чи Святий Дух все ще там?» — запитала Маша, яка зазирнула в духовку, чи готові її голубці.

«Мати Георгія розповідала, що через кілька років після того, як з нею сталося диво, — відповіла Анастасія, — комусь вдалося відкрити двері через маленьку щілину, яка була в дверях, і Святий Дух пішов. Але вона сказала, що ніколи не знала, що з нею сталося, Все, що вона знала, це те, що почувалася так добре, як ніколи раніше в своєму житті».

— Чи знаєте ви ще якісь історії з Туреччини? — спитав Микола, у якого раптово піднявся інтерес до історій з Туреччини.

— Спитайте Георгія, — відповіла Анастасія, — він знає багато історій з Туреччини. Анастасія вимовила ім'я чоловіка навмисно голосно, щоб він її почув. Георгій вийшов із вітальні й пішов на кухню.

"Хтось згадав моє ім'я?" запитав він. Його висока міцна мужня постать височіла над жінками, які сиділи за кухонним столом і їли соняшникове насіння.

«Миколай хоче, щоб ти розповів йому кілька історій з Туреччини», — сказала Анастасія, потягнувшись до миски з насінням, схопила жменю у вільну праву руку й поклала насіння перед собою на стіл. На лівій руці вона тримала сплячу дитину.

— Авжеж, — сказав Георгій, схопивши вільний стілець і сів навколо столу з жінками. — Бери стілець, Миколо, і сідай біля мене, і я розкажу тобі кілька страшних історій, які мені розповідала моя бабуся перед смертю.

Микола побіг до іншої кімнати і приніс із собою стілець. Він сидів біля Георгія і слухав його.

«У моєї бабусі Ксенії, яка померла в Туреччині, — розповідав Георгій, — була лише одна корова, і молока не вистачало. Хтось у них крав молоко, але невідомо хто. Одного разу вони надумали спробувати дивіться, хто це зробив. Лягли спати, чують, як хтось доїть корову. Пішла бабуся подивитися, і побачила тінь старої жінки з розпатланим і негарним волоссям. Там були ворота з палицю і поруч, щоб зачинити ворота. Тож бабуся взяла палицю і почала бити стару жінку. «Аааа», — кричала стара пронизливим голосом. І раптом перетворилася на білу собаку. Собака спробувала перестрибнути через високий паркан, який у них був на подвір'ї. Бабуся весь час била по ньому палицею. Нарешті, коли собака збирався перескочити через паркан, бабуся схопила фартук, який належав старій, і стягнула його. Тоді вона сказала: «Чий це фартух, це, мабуть, колдуня». Пізніше хлопець вів свою корову на пасовище і побачив, що бабуся несе фартух, і сказав: «Це бабин фартух!» Бабуся спитала хлопчика: «А де бабуся?» Він каже: «Вона на печі. Захворіла». Тоді бабуся знала, хто відьма».

— Колдуни, — сказав Микола, — навіщо ти про колдунів (відьом) розповідаєш?

— У Туреччині мільйони колдунів, — відповів Георгій. «Є ще одна історія про чоловіка та його дружину, які йшли пустелею, і змія вкусила дружину. Вона закричала: «Змія вкусила мене!» Чоловік перемотав їй ногу, і вони пішли в село по допомогу, і сказав селянину: «Ой, ой, змія вкусила мою жінку за ногу». Селянин, який насправді був колдуном

(чарівником), пішов до сусідньої річки і сказав кілька чарівних слів, а потім промив рану водою, і вона знову одужала».

Георгій дивився на Анастасію, розповідаючи історію, і вона зрозуміла, що він хоче, щоб вона запам'ятала випадок зі змієм у церкві.

«Розкажи Миколі історію про свого Діда Єпіфана», — сказала Анастасія. Маша встала перевірити голубці.

«Це мені розповіла моя бабуся Ксеня рік тому, після його смерті, — розповів Георгій. «Коли він гуляв містом, підійшов до нього колдун (чарівник) і сказав: «Візьми цей ланцюг і спробуй мене зв'язати». Люди намагалися його зв'язати, але ніхто не міг, бо кожен раз, коли його зв'язували, він утікав і ланцюги спадали. Потім, як дізнався, що колдуна з народом знущається, почав дуже голосно читати молитву до Богородиці. Колдуне каже: «Гей, старий, чого ти на мене кричиш?» Він не знав, що дід Єпіфан говорить йому слова Божі. Тоді Єпіфан його зв'язав, а потім засміявся: «Ха, ха, ха, а тепер спробуй його розв'язати». І пішов геть, ніхто не міг розв'язати кайданів, бо молитва Єпіфана була сильнішою за хитрість колдуни».

«Голубці готові!» — оголосила Маша. Витягла на стіл голубці з рисом, овочами та яловичиною. Чоловіки у вітальні відчули приємний запах у повітрі, швидко покинули свою дискусію й поспішили на кухню.

Chapter 16 -- "Saint John the Theologian"

The next day was St. Nikola's holyday, May 9 (old style). It was based on the historical transfer of the relics of St. Nicholas. The celebrated event took place in the year 1087 when the people of Bari, in Apulia, Italy, organized an expedition to Myra in Lucia, where his remains and relics were. The people of this expedition stole the remains of St. Nicholas and fled with them to Bari, where they were received in great triumph and celebration on May 9, 1087. The foundation of a Basilica was laid to honor the popular patron saint, and many churches were built in his honor all over the Christian world, including Russia, where he became the national patron saint.

Nikolai came home from church with the feeling of nausea still with him. He couldn't forget how he had felt the previous day. He had never gotten that sick before, and he had seen those same pictures many times. Something about the evil in the world and about the killings of the Old Believers and the Ante-Hrist had combined to make him feel totally sick at the thought and sight of it all.

Later in the afternoon some guests came over, and Nikolai forgot about his sick feelings. Vasily, his godfather, always made him happy, and he still occasionally told a story from his repository of Russian tales. But today Nikolai wanted to ask Vasily about the history of the Old Believers. He wanted to find out more about the people his father had told him about yesterday.

"Дядя Василий" "Dyadya Vasily" (Uncle Vasily), asked Nikolai, "could you tell me some stories about the Old Believers?"

"I told him about the persecutions at the Solovetsky monastery and how all the trouble started with Nikon," interjected Ivan, who wanted Vasily to know why Nikolai was curious about the Old Believers.

"What did your father tell you?" inquired Vasily, who rolled his wheelchair closer to the sofa where Nikolai was sitting.

"He told me that they killed and burned Old Believers at the stake for not obeying the church authority and for opposing Nikon and his changes," reported Nikolai. "He told me about Lazar, who had his tongue cut out, and

Avvakum, who wrote letters about the Old Believe and was burned at the stake. And . . . "

"Oh, that Avvakum," interrupted Vasily with a laugh. "He was truly a fool for Hristos. I like that part in his autobiography where he writes that dancing bears and skomorokhi (traveling entertainers) with drums and lutes came to his village and he drove them out because, as he says it, he was zealous in the service of Hristos. He broke the skomorokh's masks and clubbed one bear senseless and let the other go."

Nikolai laughed with Vasily. Masha overheard the funny anecdote and laughed, also. At that moment there was a knock at the door, and Nikolai ran to the door. More guests were arriving. This time it was Giorgiy and Anastasia with their five-month baby. They both bowed to the ikons of the Blessed Bogoroditsa (Mother of God) and St. Nikola in the eastern corner of the living room. Then they turned toward the people in the room and said their greetings: "Zdorov zhivyotye" (May you live in good health). They were answered with the customary welcome response: "Milosti prosim" (We ask for mercy).

"There's something very wise about that Avvakum, though," continued Vasily after the greetings were exchanged. Nikolai had sat back down beside Vasily to listen to what else he had to say, while Giorgiy sat in a chair not too far away. "All joking aside, Avvakum said some words which I think sum up the main idea that guided the early leaders of the raskol (schism). He said: 'Although I am a foolish man and without much learning, I do know that all the traditions of the church handed down to us by the holy Fathers are pure and holy. I hold them unto death as I received them. I change nothing in the eternal truth. That which was laid down before our time, let it remain so forever and ever.' "

"He also said that **САТАНА** Satana (Satan) had obtained our radiant Russia from God that she may become red with the blood of martyrs," said Ivan, who suddenly recalled Avvakum's story about his vision of the Anti-Christ, in which the Anti-Christ himself admitted that he could only possess those souls who were ready to obey him and do evil works.

"He often quoted what the Scriptures said," said Vasily. "He said: 'We must through much tribulation enter into the Kingdom of God.' I remember his favorite expression was: 'No cross, no crown.' "

"During his time many believers considered all government officials and church officials that followed Nikonian ways to be the servants of Ante-Hrist, who were working to destroy true Christianity," continued Ivan with his train of thought.

"Didn't Avvakum say that it was better to burn in a self-created fire in your home and save your soul than to follow the ante-Hrist way that Nikon established?" asked Giorgiy, who had been listening to the conversation and decided to make his contribution to it. He had established a material tie to Vasily, his father-in-law, through marriage with Anastasia; now he wanted to establish a spiritual bond with Ivan through friendship.

"Yes, I heard that many perished in fires set in their own homes because of his teachings," responded Vasily.

"I think that a lot of that talk about people burning in fires was made up by government officials," commented Ivan.

"How could that be?" asked Giorgiy. "My father told me that thousands set fires to their own homes and churches rather than accept the Ante-Hrist teachings and ways."

"Thousands were persecuted, killed and burned by government officials," corrected Ivan, "and then they said that the Old Believers did it to themselves."

"That makes sense," said Vasily, scratching his head.

"But my father said the age of Ante-Hrist had come and the end of the world was near," argued Giorgiy, "so many Old Believers cleansed and purified themselves by fire in order to join Hristos before the Judgment Day."

"There might have been small groups who set the flames to their own home rather than die at the hands of their persecutors," conceded Ivan, "but most of the bloody work was done by the government officials, who were spurred on by heretical church leaders. Look at Avvakum and his friends Feodor, Epiphany and Lazar, who were burned by government order from Moscow on the 1st of April in 1682. Even though Avvakum might have preached self-immolation, he never set himself on fire, did he?"

That argument that Ivan used was flawless. He did not get any rebuttal from Giorgiy, who sat thinking about the fate of Avvakum and his friends.

"I think that it was worse during Peter's time, said Vasily, breaking the momentary silence and changing the subject to another time in history. "He made the peasants cut off their beards and adopt western clothes and customs."

"He was an instrument of God visited upon Russia for her sins," said Ivan. "It was all because of those Nikonian reforms. He was another Ante-Hrist, another westerner trying to uproot our old ways and our Old Belief."

"My father told me that the Turchany first left Russia when Peter the Great started persecuting the Old Believers and cutting off their beards," commented Giorgiy.

"That Ante-Hrist was trying to destroy the image of God in man," stated Ivan in an angry voice, "just like those Latinizers and westernizers."

"When our people left Russia," continued Giorgiy, "they took all their ikons and old ways to Rumania."

"Didn't the Turchany move into Turkey about two hundred years later?" asked Vasily, who wanted to hear Giorgiy talk more.

"My father said our people moved to Turkey in 1879. They farmed and fished for a living in Konya Province not far from the Taurus Mountains," remarked Giorgiy.

"Did your father ever tell you about the beautiful church of Hagia Sophia in Istanbul?" asked Vasily.

"I don't remember," admitted Giorgiy.

"Well, it was the most beautiful church, dedicated to the Wisdom of God (Sophia), that was ever built in the Byzantine Empire," said Vasily, "and when our Russian forefathers visited Tsargrad--that's how Constantinople was called in those days--they found that the glory of God was worshipped in a more holy way there than in any other church or religion anywhere in the world. That's when the emissaries reported back to St. Vladimir and told him

to choose the Orthodox faith from Constantinople and from the Greeks as the national religion of Russia."

Vasily continued with the story of how the Christian religion was first carried to Russian soil from the Greeks and how the missionaries Cyril and Methodius provided the Church Slavonic books for the Slavic tribes.

Meanwhile, the women were having their own kind of fun in the kitchen. They were comparing Masha's seven-month-old Luba with Anastasia's five-month-old Stefan. They had finished talking about their experiences at the Good Samaritan Hospital in Portland, and Anastasia had finished showing Stefan's soft spot on the crown of his head, when she overheard Vasily and her husband Giorgiy talking about Turkey.

"He tells me a lot of stories about Turkey," said Anastasia, as her left ear tuned in to the conversation in the neighboring room. Nikolai walked into the kitchen for a drink of water.

"What kind of stories?" asked Masha, who was bouncing little Luba on her lap.

"There's this one story he told me of the king of Istanbul who was telling his people to leave the country because of some trouble that was coming," began Anastasia. "The people didn't believe him. 'I'm telling the truth,' said the king to his people. The king was eating a fried fish at the time. And one man said to him, 'If this fried fish runs away from your plate, then I'll believe you.' Just as he finished saying that, the fried fish got up and ran out the door."

"Ha, ha," laughed Irina, Anastasia's younger sister. "I don't believe it."

"Come on, this is true," said Anastasia. "It's in the holy book that Giorgiy showed me."

"And then what happened?" asked Masha, who wanted to hear the rest of the story. Nikolai stood by the sink with a glass of water in his hand and listened to the interesting story.

"As soon as the fish got up and ran out the door, the man who disbelieved ran to the church of Hagia Sophia and prayed **'Боже милостив'** 'Bozhe

milostiv' (God, be merciful). And then he began to run home. As soon as he ran out the church, the Holy Spirit came into the church and closed the door. People inside the church tried to open the big ten-foot doors. Every time someone tried to open the door they would either be blinded or they would fall down as if they were dead. Someone managed to make a small crack in the door. A whole line of people came to see what happened. Giorgiy says his mother went to see that sacred place inside the church when she lived there for several years, and she said people would come there, and through the crack in the door they would get a breath of fresh air, which they said was the Holy Spirit because of the miracles that happened there."

"I can't believe it," said Irina. "It's not true."

"Quiet, Irina," said her mother Zinaida, whose attentive face perked up at the mention of the word 'miracle.' "Did Giorgiy's mother have a miracle happen to her?"

"She said that the room where the Holy Spirit was smelled like sweet fresh air," answered Anastasia. "When she went there her throat was very sore, but when she crossed herself and went up to the door which sealed off the room, and smelled the sweet aroma as if it were frankincense, then she got well instantly and her throat didn't hurt anymore."

"Is the Holy Spirit still there to this day?" asked Masha, who peeked into the oven to see if her golubtsi (stuffed cabbage) were ready.

"Giorgiy's mother said that several years after the miracle happened to her," answered Anastasia, "someone managed to open the door through the small crack that was in the door, and the Holy Spirit left. But she said she never knew what happened to her. All she knew was that she felt so good, like never before in her life."

"Do you know any other stories from Turkey?" asked Nikolai, whose interest in stories from Turkey was suddenly stirred up.

"Ask Giorgiy," answered Anastasia, "he knows a lot of stories from Turkey." Anastasia said her husband's name intentionally loud so that he would hear her. Giorgiy left the living room and walked into the kitchen.

"Did somebody mention my name?" he asked. His tall, robust manly figure towered over the women, who were seated around the kitchen table and eating sunflower seeds.

"Nikolai wants you to tell him some stories from Turkey," said Anastasia, as she reached into the bowl of sunflower seeds and grabbed a handful into her free right hand and placed the seeds in front of her on the table. She was holding her sleeping baby in her left arm.

"Sure," said Giorgiy as he grabbed an empty chair and sat around the table with the women. "Grab a chair, Nikolai, and sit beside me, and I'll tell you a few scary stories that my grandmother used to tell me before she died."

Nikolai ran into the other room and brought a chair back with him. He sat beside Giorgiy and listened to him.

"My grandmother Ksenia, who died in Turkey," began Giorgiy, "had only one cow and they didn't have enough milk. Someone was stealing milk from them, but they didn't know who. One day they thought of trying to see who did it. They lay down to sleep, and they heard someone milking the cow. My grandmother went to see, and she saw a shadow of an old lady with her hair all messed up and ugly. There was a gate there with a stick and nearby to close the gate. So grandmother took the stick and started beating the old woman. 'Aaakh,' screamed the old woman in a loud shrill voice. And suddenly she turned into a white dog. The dog tried to leap over the high fence that they had around the yard. Grandmother kept hitting it with the stick. Finally, just as the dog was about to jump over the fence, grandmother grabbed the fartuk (apron), which belonged to the old woman, and pulled it off of the dog. Then she said, 'Whose ever apron this is must be a koldunya (witch).' Later a boy was leading his cow to pasture and he saw grandmother carrying the apron. He said, 'That's my grandmother's apron!' My grandmother asked the boy, 'A gdye baba?' (And where's grandma?) He said, 'Ona na pechke lezhit. Khvorayet.' (She's on the brick-oven. She's sick.) Then grandmother knew who the witch was."

"Kolduny," said Nikolai, "why do you tell stories about kolduny (witches)?"

"In Turkey there's millions of kolduny," answered Giorgiy. "There's another story about a man and his wife who were walking in the desert and a snake bit the wife. She screamed, 'A snake bit me!' The man wrapped her leg and they went to a village for help. He said to a villager, 'Oi, oi, a snake has bitten

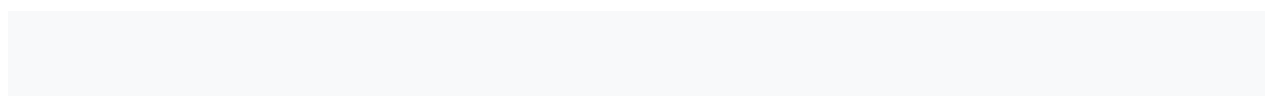
my wife's leg.' The villager, who was really a koldune (wizard), went to a nearby river and said some magic words, and then he washed the wound with the water and she was well again."

Giorgiy looked at Anastasia as he related the story, and she understood that he wanted her to remember the incident with the snake at the church.

"Tell Nikolai the story about your Dyed (grandfather) Epifan," said Anastasia. Masha got up to check on the golubtsi (stuffed cabbage).

"My grandmother Ksenia told me this one years ago after he died," said Giorgiy. "When he was walking in the city, a koldune (wizard) came up to him and said, 'Take this chain and try to tie me up.' People had tried to tie him up, but nobody could, for each time they tied him up he would escape and the chains would fall off. Dyed (grandpa) Epifan asked, 'What's the matter here?' Then when he found out that the koldune was playing tricks on the people, he started saying a prayer to the Bogoroditsa (Mother of God) real loud. The koldune said, 'Hey, old man, why are you shouting at me for?' He didn't know that Dyed Epifan was saying God's words at him. Then Dyed Epifan tied him up and then laughed, 'Ha, ha, ha, now try to untie him.' And he walked away. Nobody could untie the chains for Dyed Epifan's prayer was stronger than the koldune's trick."

"The golubtsi (stuffed cabbage) are ready!" announced Masha. She pulled the stuffed cabbage with rice, vegetables and beef out on the table. The men in the living room smelled the tasty aroma in the air, and they quickly dropped their discussion and hurried into the kitchen.

Decorative icon curtains, placed in corner of main room; cradle.

Декоративні завіси-ікони, розміщені в кутку основної кімнати; колиска.

Typical Old Believer family posing inside their home.

Типова старообрядницька сім'я позує вдома.